

CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1938)

*Női képmás, 1907*Olaj, vászon, 90x70 cm
Jelezve jobbra fent: Czigány 1907Kezdő ár: 1 600 000 Ft / 4 923 EUR
Becsérték: 2 500 000 – 4 000 000 Ft
Estimated value: 7 692 – 12 308 EUR

1. Kabos Ede 1910-ben
(Székely Aladár felvétele)
Fotó: Magyar Fotográfiai Múzeum

2. Ferenczy Károly: Szobalány, 1911
magántulajdon

Czigány Dezső életművében az 1906 és 1912 közötti időszakból ismert a legtöbb portré. A javarészt megrendelésre készült festményeken a korszak prominens személyiségei, költők, írók, újságírók, orvosok, zenészek és politikusok, valamint hozzátartozóik jelennek meg. A festő ismerősei és barátai javarészt az elkötelezetten baloldali, polgári radikális körökből és ezek szimpátiánsaiból kerültek ki. Czigány ebben az időszakban született képmásai között egyaránt fellelhetők konvencionális felfogású naturalisztikus, valamint a legmodernebb francia festészet szellemében készültek. Kísérletező kedve elsősorban önarcképein, a családtagjairól készült portrékon és a szűkebb baráti köréhez tartozókat megörökítő arcképeken jelentkezett.

A *Női képmás* modellje, hasonlóan több női portréhoz, feltehetően Czigány közvetlen baráti körében keresendő. A szigorúbb hangvételű, reprezentatív szándékú polgári képmásokkal ellentétben, **e portré a bensőséges hangulatú, úgynevezett barátság-képek közé tartozik. Ferenczy Károly festészetének egyértelmű hatása nyilvánul meg a modell beállításának természetes, magától értetődő közvetlenségében, valamint a türkizes zöld háttérből erőteljes kontúrokat mellőzve kibomló nőalak puha festőiségében.** A tört színek kifinomult használata szintén Ferenczy portréfestészetéből leszűrt tanulságokat tükröz. Az akadémikus festészet normáival ellentétben a portré minden részlete egyenrangúan kezelt, mentes a hagyományos alá- és fölérendeltségi viszonylatoktól. A képmás esetében a felismerhetőség szándéka egyértelmű, bizonyosan polgári családi portrégaléria részére készült darab.

Czigány portrégalériái

Magyarország területén a 17-18. században jött létre a főúri ősgalériák jelentős része. A reprezentáció igényével készült képmások, az adott család hőstetteket vagy egyéb jelentős eseményhez köthető családtagjait őrizték meg az utókor számára, ügyelve az öltözetekben, fegyverekben, egyéb kiegészítőikben megnyilvánuló történelmi hűségre, de kevesebb súlyt fektetve az egyéni hasonlóságra.

A 19. századi polgárság módosabb rétegeinél, alaposan megváltozott keretek között újra divatba jött a családi portrégaléria műfaja. Ekkor azonban már a természetűség és a lehető legpontosabb, fotografikus hűséghez mindinkább való közelítés vált elsőrendű szemponttá a képmások megfestésénél. Ennek az igénynek felelt meg Czigány is, amikor elkészítette **a Kabos-család tagjait ábrázoló portréorozatot, melyhez – a vakkereten fennmaradt halvány, de jól olvasható felirat tanúsága szerint – a most felbukkant *Női portré* is tartozik.** A festmény vakkeretén, többek között Kabos Ede neve és 1907 körüli, budapesti Eötvös utcai címe olvasható. A festő és az újságíró szoros, baráti kapcsolatának számos dokumentuma ismert. **Czigány 1905 körül ismerkedett meg Kabossal, a korszak híres újságírójával, aki szárnyai alá vette a fiatal festőt. Czigány és Ady Endre éveken át voltak ebédre hivatalosak a Kabos-házban, a házigazda pedig portré megrendelésekkel biztosította az ifjú festő anyagi függetlenségét.** E képeken Czigány a korszak értelmiségének színe-javát örököltette meg. Egy olyan társadalmi réteg képviselői sorakoznak ezeken a képmásokon, akik vagyonuk nem csekély részét fordították a modern festészet, irodalom és színházművészet ápolására és támogatására. Igazi kultúremlők voltak, akik ennek megfelelően is örököltették meg magukat az utókor számára. A Czigány által megfestett emberek közül soknak ismert a neve, többek között fennmaradt a már említett Kabos Ede, valamint felesége és leánya, Kabos Ilonka zongoraművésznő, Ady Endre több képmással, Ady műzsájaként elhíresült Léda, azaz Brüll Adél, Jakab Irén pszichológus, Révész Béla író, Benedikt Henrik orvosprofesszor, Kende Zsigmond orvos, Hollósy Géza újságíró, avagy az ekkor már világhírű gordonkaművész Pablo Casals gyönyörűséges portréja 1911-ből. Sok portré eredeti modelljét azonban csak szerencséivel vagy fáradhatatlan kutatással, avagy ma már sehogy sem lehet kideríteni.

A most felbukkant gyönyörű képmás modellje legnagyobb valószínűséggel a Kabos-család egyik nőtagja volt egykor, feltehetően Kabos Ede felesége, akiről Czigány egy évvel korábban is festett egy csaknem egészalakos portrét.

RUM ATTILA

